

TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Aktualnyi stan vidnosyn Ukrainy z NATO/ Heneralne konsulstvo Ukrainy v Shankhai. URL: <http://ukrconshanghai.org/node/107>.
2. Alisova, O., Romaniuk N. (2007). Myrotvorcha diialnist Ukrainy. *Nauk. visnyk VDU im. Lesi Ukrainky*. Lutsk: Volynskiy derzh. un-t im. Lesi Ukrainky, № 7, 5–11.
3. Antyterorystychna operatsiia NATO «Aktyvni zusyilia» / Ministerstvo oborony Ukrainy. URL: <http://www.mil.gov.ua/index.php?part=peacekeeping&lang=ua&sub=zysulia>.
4. Bruz, V. S. *OON i vrehuliuvannia mizhnarodnykh konfliktiv*: Navch. Posib. Kyiv: Lybid, 1995, 111 p.
5. *Diiuchi operatsii ZSU u mizhnarodnykh operatsiiah iz pidtrymannia myru i bezpeky*. URL: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mirotvorchist/uchast-zbrojnih-sil-ukraini-u-mizhnarod-ni-h-operacziyah-z-pidtrimannya-miru-i-bezpeki.html>.
6. Zakon Ukrainy «Pro uchast Ukrainy u myrotvorchykh operatsiiah» vid 23 kvitnia 1999 roku. *Uriadovi kurier*, 1999, № 15, P. 2.
7. *Uchast Ukrainy u myrotvorchii diialnosti*. URL: <https://ukraineun.org/ukraine-and-un/peacekeeping-activities/>.
8. *Istoriia myrotvorchoi diialnosti Zbroinyi Syl Ukrainy*. URL: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mirotvorchist/istoriya-mirotvorchoi-diyalnosti-zbrojnii-sil-ukraini.html>.
9. Ukrainski viiskovi u mizhnarodnykh myrotvorchykh operatsiiah. *Infografika. Ukrinform*. URL: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/ukraiinski_viiskovi_u__mignarodnih_mirotvorchih_operatsiyah_in_fografika_184466.
10. *Uchast ZS Ukrainy u mizhnarodnykh operatsiiah*. URL: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mirotvorchist/>.
11. Tsyryfa, Yu. Vybir pozablokovosti, yakyi zrobyla Ukraina, povazhaiut. *Viche*, 2011, № 5, 24–27.
12. *Evolution of Peacekeeping as a Tool of Foreign Policy*. URL: <http://politics.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-462>.
13. *List of non-UN peacekeeping missions*. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/NATO_peacekeeping.
14. *Ocean Shield: Military Delegations of Ukraine and NATO hold talks on board Hetman Sahaidachnyi Frigate*. URL: <http://un.mfa.gov.ua/en/press-center/news-from-ukraine/617/>.

Матеріал надійшов до редакції 12.09.2019 р.

УДК 325.14:311

Анна Королевська,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин та туризму, доцент,

Хмельницький національний університет, Україна

mailstudentav@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0679-7423>

АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ ІНТЕГРАЦІЇ МІГРАНТІВ У ПРИЙМАЮЧЕ СУСПІЛЬСТВО

У статті зазначена необхідність побудови системи оцінки інтеграції мігрантів в українське суспільство. Розглянуто наявні та чинні інструменти такої оцінки. Для оцінки інтеграції мігрантів використовують системи індикаторів. Найбільш активно

така система (показники Сарагоси) розроблялась, а наразі вдосконалюється в Європейському Союзі, витоки якої сягають 1999 р. На початку показники Сарагоси включали індикатори, які аналізували інтеграцію мігрантів за чотирма сферами, як-от: зайнятість, освіта, соціальне включення та активне громадянство. Згодом ця система розширилась.

Показники Сарагоси стали основою для побудови інших інструментів аналізу інтеграції мігрантів. Спільний проект ОЕСР-ЄС «Settling In» (2018 р.) охоплює економічні та соціальні результати як шляхом кількісних, так і якісних вимірювань інтеграції й надає порівняння результатів інтеграції іммігрантів і їхніх дітей. Іншим інструментом, який за основу аналізу використав показники Сарагоси, є проект Індекс політики інтеграції мігрантів (MIREX), що дає змогу провести порівняльний аналіз між країнами, оцінити ефективність ужитих змін. Для моніторингу розроблено 167 показників. У статті розглянуто також оцінку інтеграції мігрантів за проектом «Національний механізм оцінювання інтеграції» (NIEM), що ґрунтується на понад 150 індикаторах, розроблених чинних стандартах інтеграції до ЄС й охоплює різні сфери та види експертизи.

Зазначено, що в практичній площині для оцінки інтеграції мігрантів за системою індикаторів і порівняння досягнень за країнами Європи існують певні проблеми в джерелах та зборі статистичних даних. Описано європейський досвід побудови системи оцінки інтеграції мігрантів. Визначено алгоритм побудови системи індикаторів для моніторингу процесу інтеграції мігрантів у приймаюче суспільство. Указано підхід по поняття «показник» і характеристики, які він повинен містити.

Ключові слова: інтеграція мігрантів; система індикаторів; показники Сарагоси; MIREX; NIEM.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Інтерес до міграційних процесів у науці коливається залежно від хвиль еміграції та міграції. Україна, відповідно до статистичних даних [1], є переважно країною еміграції, проте вона є також державою імміграції та транзиту. Українська інтеграційна політика спрямована передовсім на такі категорії іммігрантів, як біженці й особи, які потребують додаткового захисту. Кількість визнаних біженців є невеликою, порівняно із загальною чисельністю іммігрантів в Україні. Станом на 31.12.2017 в Україні статус біженця мали лише 2382 особи. Крім того, кількість визнаних біженців у 2014–2017 рр. постійно зменшується. Водночас спостерігаємо протилежну тенденцію щодо осіб, котрі потребують додаткового захисту: їх кількість, навпаки, поступово зростає [2].

Актуальність питання інтеграції мігрантів визначено в Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 р.: «Хоча чисельність іммігрантів в Україні, порівняно з іншими державами, невелика, етнічне й культурне розмаїття населення зростає. Потенційний економічний розвиток і потреба в додатковій робочій силі, тісніші зв'язки з ЄС можуть збільшити імміграцію в Україну. Це актуалізує питання щодо ставлення суспільства до мігрантів та міграції, унеможливлення всіх форм дискримінації, запобігання расизму й ксенофобії». Серед завдань удосконалення статистичного забезпечення проведення аналізу міграційних тенденцій і прийняття рішень у сфері міграції в цьому ж документі зазначено необхідність «запровадження

наукового підходу до проведення аналізу статистичних даних для підвищення можливостей практичного використання його результатів у різних сферах суспільних відносин» [3].

Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 р. від 12 липня 2017 р. є рамковим документом для рішень і заходів у цій галузі на найближчі вісім років. Новий документ розроблено на заміну Концепції державної міграційної політики України від 2011 р., яка потребувала оновлення через новітні глобальні й локальні зміни, серед котрих безпрецедентна вимушена міграція з Близького Сходу, наближення України до Європейського Союзу та запровадження безвізового режиму між Україною й більшістю держав-членів ЄС, а також масштабне внутрішнє переміщення в країні з близько 1,6 млн осіб офіційно зареєстрованими як внутрішньоопереміщені особи [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні міграційні процеси та явища перебувають у сфері наукових інтересів філософів, політологів, соціологів, куртологів, демографів тощо. В Україні дослідженнями міграції займаються Науково-дослідний інститут праці і зайнятості населення Міністерства соціальної політики України і НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи, Представництво Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, Національний інститут стратегічних досліджень тощо. Зважаючи на значний доробок українських дослідників, існує нерозкритим питання оцінки інтеграції мігрантів в українське суспільство. Ґрунтовно питання інструментарію для оцінки інтеграції мігрантів розглянуто в європейському науковому просторі. У цій статті використано роботи авторських колективів, які працювали над побудовою системи показників Сарагоси та їх подальшого аналізу, побудови нових систем моніторингу. Серед них – Р. Біджл, М. Браун, А. Вервей, А. Волфгардт, М. А. Гіл, Р. Дженнісен, К. Конте, Б. Лепорі, Я. Ніссен, Г. Перес, Е. Реале, Т. Хаддлстон, Дж. Д. Тейден.

Мета статті – розглянути наявний аналітичний інструментарій в оцінці інтеграції мігрантів, його методологію та алгоритм й основні положення побудови системи індикаторів для моніторингу.

Методами дослідження стали аналіз нормативно-правових актів, статистичних даних, матеріали наукових досліджень і звітів.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Міжнародна організація з міграції визначає інтеграцію як «процес, через який іммігранти приймаються до суспільства як особистості, так і як групи. Конкретні вимоги щодо прийняття товариством, котре приймає, сильно відрізняються від країни до країни; і відповідальність за інтеграцію покладено не на одну конкретну групу, а на багато суб'єктів: самі іммігранти, приймаючий уряд, установи та громади» [5].

Для оцінки інтеграції мігрантів використовують системи індикаторів. Індикатор (анг. *indicators*) – це інструмент, який застосовують для вимірювання прогресу програм, оцінки стану програми шляхом визначення її характеристик

або змінних, а потім відстеження їх змін у часі або між групами. Чіткі показники є основою будь-якої ефективної системи моніторингу та оцінки. Індикатор як інструмент відстеження, попереджає управлінців про будь-які необхідні коригування всередині курсу, якщо буде виявлено, що програма має несподівані труднощі чи відхилення від мети, а наприкінці програми вони вимірюються для підтвердження успіху й досягнень утручання [6]. За ідеєю показників – різні цілі політики та методи дослідження. Вимірювання суспільних результатів є відправною точкою для формування політики, заснованої на фактах, незалежно від сфери політики. Ці показники результатів можуть бути потім проаналізовані різними способами для відповіді на конкретні питання політики. Ці різні типи аналізу потрібні для дебатів щодо політики, планування, упровадження та оцінки. Кожен вид аналізу потребує належних кількісних і якісних методів [7].

Спроби віднайти засоби порівняння інтеграції мігрантів у різних країнах та пошуку індикаторів інтеграції найбільш активно велися в Європейському Союзі. Витоки європейської політики щодо інтеграції мігрантів можна простежити в Програмі Тампере (1999 р.), зосередженої, з-поміж інших питань, на темі притулку та міграції.

Європейська міністерська конференція з питань інтеграції 2010 р., що відбулася в Сарагосі, прийняла Декларацію Сарагоси міністрами ЄС, відповідальними за питання інтеграції іммігрантів, закликала Комісію провести пілотне дослідження, щоб вивчити пропозиції щодо загальних показників інтеграції та повідомити про наявність і якість даних із раніше узгоджених джерел, необхідних для обчислення цих показників. У червні 2010 р. міністри домовилися «сприяти запуску пілотного проекту задля оцінки інтеграційної політики, включаючи вивчення показників й аналіз значущості визначених показників з урахуванням національних контекстів, передумови різноманітного міграційного населення та різних міграційних й інтеграційних політик держав-членів і звітування про наявність та якість даних з узгоджених джерел, необхідних для обчислення цих показників». Стокгольмська програма на період 2010–2014 рр. розробила основні показники для обмеженої кількості відповідних напрямів політики (наприклад зайнятості, освіти та соціального включення) для моніторингу результатів інтеграційної політики [8].

Комісія працювала з країнами-членами над розробкою цих показників для моніторингу результатів інтеграційної політики в чотирьох сферах зайнятості, освіти, соціального включення та активного громадянства. Ці показники відповідають стратегії «Європа 2020». Пілотне дослідження за загальними показниками опублікувало свої висновки у звіті «Використання показників ЄС щодо інтеграції іммігрантів», який оприлюднено у 2013 р. [9]. На сьогодні постійний розвиток та інтеграція європейської міграційної політики залишаються ключовими пріоритетами Європейської комісії для вирішення викликів і використання можливостей, які становить міграція в усьому світі [8]. Євростат оновлює показники щорічно, спираючись на вже узгоджені джерела даних, наприклад «Дослідження робочої сили ЄС» («EU Labour Force Survey») і

«Дослідження ЄС щодо доходів та умов життя» («EU Survey on Income and Living Conditions») [9].

Перше всебічне міжнародне порівняння інтеграції мігрантів із використанням показників Сарагоси опубліковано у 2015 р. Організацією економічного співробітництва та розвитку й Європейським Союзом. У звіті наведено докладну інформацію про іммігрантський потенціал та потоки іммігрантів, більш детальну інформацію про зайнятість, освіту, доходи, житло, здоров'я, громадянську участь і соціальну згуртованість, також кожна глава звіту стосується молодих людей і громадян третіх країн у ЄС. У главі 14 щодо громадян третіх країн в ЄС уперше проаналізовано показники Сарагоси та додаткові показники для всіх держав ЄС [10]. Із часом список показників Сарагоси 2010 р. був доповнено додатковими індикаторами (табл. 1), що включені для оцінки інтеграції мігрантів.

Таблиця 1

Список показників Сарагоси та додаткові індикатори інтеграції мігрантів [7]

	Показник Сарагоси	Додатковий показник
Зайнятість	Рівень зайнятості Рівень безробіття Рейтинг активності Самозайнятість Перекваліфікація	Зайнятість у державному секторі Тимчасове працевлаштування Часткова зайнятість Довгострокове безробіття Частки визнаних іноземних дипломів Утримання іноземних студентів
Освіта	Найвищий рівень освіти Вища освіта Передчасне закінчення школи Низька успішність Знання мови неносіями мови	Участь у дошкільній освіті Участь у навчанні протягом життя Неосвітня або ненавчальна зайнятість Резильєнтність учнів Концентрація в школах із низькою ефективністю
Соціальне включення	Ризик бідності (і соціального відчуження) Дохід Самопочуття стану здоров'я (контроль за віком) Право власності	Дитяча бідність Самооцінка про незадоволені потреби в медичній допомозі Тривалість життя Роки здорового життя Завищена вартість житла Переповненість Ризик бідності на виробництві Стійкий ризик бідності
Активне громадянство	Темпи натуралізації Частка довгострокового проживання Частка виборних представників Явка виборців	Участь у добровільних організаціях Членство в профспілках Членство в політичних партіях Політична активність
Приймаюче суспільство	Сприйняття дискримінації Довіра до державних інститутів Відчуття причетності	Громадська думка про расову/етнічну дискримінацію Суспільні відносини політичного лідера з етнічними меншинами

Підхід до аналізу інтеграції мігрантів, що реалізується в проекті Індекс політики інтеграції мігрантів (MIREX – Migrant Integration Policy Index), який схожий до сфер під час аналізу показників Сарагоси, зорієнтований на аналіз ефективності політики на основі чинного законодавства за використанням іншого аналітичного інструменту. У процесі аналізу інтеграції проект MIREX, на відміну від проекту ОЕСР-ЄС, зорієнтований винятково на іноземних громадян. Розраховується для країн Європейського Союзу, Австралії, Канади, Ісландії, Японії, Південної Кореї, Нової Зеландії, Норвегії, Швейцарії, Туреччини та США.

Комплексний індекс MIREX дає можливість відносно об'єктивно оцінити національну політику у сфері сприяння інтеграції мігрантів і дає змогу провести порівняльний аналіз між країнами, оцінити ефективність ужитих заходів [12]. Для моніторингу результатів політики дослідницька група розробила набір міжнародних показників інтеграції іммігрантів. Показники інтеграції до ЄС взято як вихідну точку та відповідно адаптовано для визначення ключових показників результатів у восьми сферах політики з акцентом на різних конкретних цільових групах політики, що вимірюються MIREX: мобільність на ринку праці, об'єднання сімей, освіта, політична участь, довгострокове проживання, доступність громадянства, антидискримінація та здоров'я. Розроблено 167 показників політики для створення багатомірної картини можливостей мігрантів брати участь у житті приймаючого суспільства. Проект інформує й залучає ключових суб'єктів політики до того, як використовувати показники для покращення інтеграційного управління та ефективності політики. Із цією метою проект визначає й вимірює результати інтеграції, політики інтеграції та інші контекстуальні фактори, які можуть впливати на ефективність політики; описує реальних і потенційних бенефіціарів політики; збирає та аналізує високоякісні оцінки наслідків інтеграційної політики.

Показник політики – це питання, що стосується конкретного компонента політики однієї з восьми областей політики. Для кожної відповіді є три варіанти – максимум три бали присвоюються, коли політика відповідає найвищим стандартам. У межах кожної з восьми областей політики показники усереднюються, щоб дати один із чотирьох балів, які вивчають той самий аспект політики, потім ці бали оцінюються задля узагальнення оцінки для кожної зі сфер політики, що вираховує загальний бал для кожної країни. Для того, щоб скласти рейтинги та порівняння, початкова шкала 1, 2, 3 перетворюється на шкалу 0, 50, 100 для розмірів і напрямів політики, де 100 % – найкращий бал [13].

Національний механізм оцінювання інтеграції (NIEM PROJECT) – це шестирічний транснаціональний проект, який має на меті підготувати ключових учасників інтеграційної галузі в 15 державах-членах ЄС, щоб краще вирішити поточні виклики й покращити результати інтеграції бенефіціарів міжнародного захисту. NIEM створить механізм дворічної, усебічної оцінки

інтеграції бенефіціарів міжнародного захисту для надання доказів про прогалини в інтеграційних стандартах, визначення перспективних практик та оцінки наслідків змін законодавства й політики. Проект намагається дати оцінку таких питань: чи добре впроваджено стандарти ЄС щодо інтеграції бенефіціарів міжнародного захисту; як вони впливають на інтеграційну політику; чи впливає політика, спрямована на бенефіціарів міжнародного захисту, на успішну інтеграцію; які проблеми та передовий досвід і які прогалини в політиці потрібно подолати. Щоб відповісти на ці запитання, NIEM розробляє понад 150 індикаторів, ґрунтуються на чинних стандартах інтеграції до ЄС й охоплює різні сфери та види експертизи, різні зацікавлені сторони й різноманітні типи доказів. Широкий діапазон показників прагне проаналізувати взаємозв'язки між доступністю та безпекою посвідки на проживання для бенефіціарів міжнародного захисту і їхніх сімей та інтеграції в різні соціально-економічні та соціально-культурні сфери. Оцінка за NIEM потребує аналізу різних типів джерел, включаючи національну статистику, кількісні і якісні дослідження, незалежне оцінювання, внутрішній аудит та самооцінку [14].

Показники NIEM охоплюють чотири основні сфери: загальні умови, юридичну інтеграцію, соціально-економічну інтеграцію та соціокультурну інтеграцію. Кожна з них містить низку вимірів, у деяких випадках відображає галузеві напрями політики; кожен вимір містить певний набір показників – 13 оцінюваних індикаторів (табл. 3).

Таблиця 2

Інтеграційні індикатори проекту NIEM

Загальні умови	Правова інтеграція	Соціально-економічна інтеграція	Соціокультурна інтеграція
Вплив прийому на інтеграцію Мейнстрім	Резиденція Сімейне єднання та воз'єднання Доступ до громадянства	Житло Зайнятість Професійне навчання та освіта, пов'язана з працевлаштуванням Здоров'я Соціальна безпека	Освіта Вивчення мови та соціальна орієнтація Будівництво мостів

Для досягнення достовірної та надійної оцінки результатів, яка дає змогу проводити порівняння між країнами, NIEM застосовує стандартизовану анкету та оцінку на основі системи балів. Кожен показник формулюється як конкретне питання, що стосується іншого аспекта інтеграції біженців. Для більшості показників існує низка альтернативних варіантів відповідей, що відображають різні варіанти політики. Перший варіант ґрунтується на сприятливих умовах, тоді як послідовні варіанти, зазвичай, представляють менш сприятливі або несприятливі положення. Бали присвоюються кожному варіанту політики, причому 100 балів – найбільш сприятливим, 0 – найменш. Залежно від кількості альтернативних варіантів відповідей, бали присвоюються за шкалою від 0 до 100 (наприклад, коли є три варіанти – бали 0–50 або 100, тоді як, коли це

нелогічно – шість балів (0, 20, 40, 60, 80, 100). Спеціальні правила оцінювання кожного показника, а також повний опитувальник, що використовується для базових досліджень, розміщено на веб-сайті NIEM (www.forintegration.eu). Для присвоєння бала (до показника) та з часом узагальненого (для виміру) використовують прості середні значення. Наприклад, якщо країна надає сприятливі умови визнанню біженцям (бал – 100), але лише обмежено утримувачам субсидіарного захисту (бал – 50), загальний бал за цим показником становить 75. Для сукупних балів за розмірність показники показників усереднюються. Опитувальник NIEM розрізняє різні підгрупи бенефіціарів міжнародного захисту. Це дає змогу здійснити різнонаправлений аналіз та порівняти рамки захисту й інтеграції (визнані біженцями; бенефіціари субсидіарного захисту; переселених біженців; особи, котрі перебувають під тимчасовим захистом; особи, які перебувають під гуманітарним захистом) [15].

Для вдосконалення інтеграції бенефіціарів міжнародного захисту в країнах-партнерах кожен із партнерів проекту NIEM створює національні коаліції, у яких беруть участь представники державних установ, академій, громадських організацій, міграційних організацій і самі бенефіціари задля посилення відносин між ключовими зацікавленими сторонами, експертами та практиками, і моніторингу виконання рекомендацій та обстоювання їх упровадження в країнах-учасниках [14].

У практичній площині для оцінки інтеграції мігрантів за системою індикаторів і порівняння досягнень за країнами Європи існують певні проблеми в джерелах і зборі статистичних даних. Деякі країни проводять інтеграційну політику протягом багатьох років, хоча навіть тоді між країнами існує адміністративний рівень, на якому проводиться ця політика; в інших країнах інтеграційна політика є відносно новим явищем або фактично не існує. Існують великі відмінності в традиціях та техніці інформаційних систем щодо політики й моніторингу політики інтеграції мігрантів між європейськими країнами [16].

Разом із тим є корисним та може слугувати певним алгоритмом під час створення такої системи для нашої країни.

Імміграційна концепція є скоріше психологічною, ніж соціологічною чи статистичною концепцією. До різноманітності визначень того, хто є іммігрантом, може бути доданий дуже різний набір інтеграційних підходів і національної політики щодо інтеграції. Вони пов'язані як з історією кожної країни (і, отже, із її політикою в цьому відношенні як приймаючої країни іммігранта), так і з іммігрантами в кожній країні. Отже, у Європі одночасно застосовують велику різноманітність політик та національних програм із тією самою метою сприяння інтеграції та соціальній згуртованості, але створення фактичного набору прав й обов'язків, що дуже відрізняється від однієї країни до іншої. Водночас інтеграційна політика також визначає схожість, пов'язану із зусиллями, які кожна держава докладає задля сприяння інтеграції іммігрантів. Спільна ідея полягає в тому, що інтеграція є доброю, бажаною й необхідною, хоча зміст цього наміру та стратегії відрізняються. Із цієї самої причини в європейському діалозі існує логічна неоднозначність щодо того, що саме є інтеграцією та як вона має відбуватися.

Отже, першим питанням, яке потрібно вирішити в процесі оцінки інтеграції мігрантів, те, якою є мета загальної інтеграції вимірювання й створення системи моніторингу. Друге питання стосується можливості мати загальну та оперативну систему оцінки. Пропонується використовувати різні види показників (різні цілі й цільові групи) для вимірювання інтеграції. Деякі з них мають статистичний характер, а інші більш якісні. Вони вказують на те, що адекватне поєднання становитиме поєднання обох типів показників – «об’єктивні» (зазвичай мають статистичний або правовий характер) і «суб’єктивні» (спостерігають за ставленням або сприйняттям) показники можуть бути розроблені для виявлення різних аспектів інтеграції.

Для досягнення прогресу на шляху до спільного виміру інтеграції потрібно також досягти консенсусу щодо оперативних визначень того, що таке показник, і характеристик, які треба враховувати під час його остаточного вибору.

Показник являє собою ознаку, характеристику або змінну, за допомогою якої ми наближаємося до знання властивості, ситуації або цілі, котрі не можуть бути безпосередньо й концептуально виміряні. Показник являє собою відносний вимірювальний засіб, який описує наявну ситуацію або зміни та тенденції за певний період часу. Відтак його характер пов’язаний із кількісним характером, хоча все частіше розробляються більш якісні (суб’єктивні) показники у вигляді постановки питань і формулювання конкретних думок щодо аспекта, який підлягає оцінці, порівнянню або вимірюванню. За допомогою цих показників можна максимально виявити й відібрати інформацію, котра повинна бути пріоритетною для створення відповідної системи оцінки та моніторингу. Відповідно до цієї логіки, система показників повинна охоплювати необхідність установлення пріоритетів щодо того, який тип даних є базовим, важливим і актуальним.

Одночасно ці індикатори повинні мати характеристики SMARTP: (Significant Measurable Appropriate Realistic Possible): Significant – Важливі: ставлення до даної реальності; Measurable – Вимірні: вимірні в навколишньому середовищі й групі; Appropriate – Відповідні: безпосередньо пов’язані з виконанням проекту, програми, утручання тощо; Realistic – Реалістичні: застосовуються до втручань; Possible – Можливі: наявність джерел даних і перевірка для їх збору, обробки та аналізу. Остання умова є критичною характеристикою для застосування системи моніторингу. Показник існує лише в тому випадку, якщо він має надійні джерела для перевірки. Відповідна система показників повинна уникати ризику насичення даних. Система показників має бути гнучкою й ефективною, а це означає, що підбір занадто великої кількості інформації (показників), які блокують механізми вимірювання та роблять оцінки неможливими, або треба уникати неоперативних ситуацій [16].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Система показників оцінки інтеграції мігрантів у приймаюче суспільство на сьогодні найбільш ґрунтовно досліджена й створена на європейському

просторі, що викликано історичною необхідністю та потребою моніторингу інтеграційного процесу серед країн ЄС. Показники Сарагоси нині розширені й продовжується її подальша розробка та вдосконалення. Висока увага приділяється джерелам даних, що створюють базу для подальшої обробки. Створюються й розробляються інші методики оцінки інтеграції мігрантів, в основу яких покладено «класичні» показники Сарагоси. Водночас під час побудови такої системи потрібно дотримувалися правил визначення індикаторів. Досвід європейських проєктів, їхній підхід до аналізу оцінки інтеграції мігрантів може бути основою для створення подібної методики в українських реаліях, що відповідає завданням Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міграційний профіль України за 2017 рік. (2018). Державна міграційна служба України. Взято з https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/migprofil_2017.pdf.
2. Пирожков, С. І. (Ред.). (2018). *Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь*. Київ: Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи НАН України.
3. Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року. № 482-р. (2017).
4. *Україна прийняла нову Стратегію державної міграційної політики, розроблену за підтримки МОМ*. Взято з <https://dmsu.gov.ua/news/dms/ukrajna-prijnyala-novu-strategiyu-derzhavnoj-migracijnoj-politiki-rozroblenu-za-pidtrimki-mom.html>.
5. Perruchoud, R., Redpath-Cross, J. (Ed.). (2011). *Glossary on Migration*. Retrieved from https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.
6. The United States Agency for International Development. *How to Develop Indicators*. Retrieved from <https://www.thecompassforsbc.org/how-to-guides/how-develop-indicators>
7. Huddleston, Th., Niessen, J., Tjaden, J. D. (2013). *Using EU Indicators of Immigrant Integration Final Report for Directorate-General for Home Affairs*. Retrieved from https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/legal-migration/general/docs/final_report_on_using_eu_indicators_of_immigrant_integration_june_2013_en.pdf.
8. European Commission. *Policy background*. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/web/migrant-integration/background>.
9. OECD/European Union (2015). *Indicators of Immigrant Integration 2015 Settling in*. Retrieved from <http://www.oecd.org/els/mig/Indicators-of-Immigrant-Integration-2015.pdf>.
10. Gilmartin, M., Dagg, J. (2018) *Measuring migrant integration in Ireland*. Maynooth University Department of Geography. MUSSI Working Paper Series № 5. Retrieved from <https://www.maynoothuniversity.ie/sites/default/files/assets/document//working%20paper%205%20measuring%20migrant%20integration%20in%20ireland.pdf>.
11. OECD/European Union. (2018). *Settling in 2018: Indicators of Immigrant Integration*. Retrieved from <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264307216-en.pdf?expires=1573412312&id=id&accname=guest&checksum=D6E361B9EC1BC25C552035FB179A5E47>
12. Ионцев, В. А. (Ред.). (2015). *Интеграция мигрантов: возможна ли она в современном обществе?* Москва: Экон. фак. МГУ им. М. В. Ломоносова. Взято з <https://www.econ.msu.ru/sys/raw.php?o=27363&p=attachment>.
13. MIPEX. Methodology. Retrieved from <http://mipex.eu/methodology>.
14. NIEM. *National Integration Evaluation Mechanism (NIEM Project)*. Retrieved from <http://www.forintegration.eu/pl/about-the-project>.

15. Wolffhardt, A., Conte, C. A., Huddleston, Th. (2019). *The European Benchmark for Refugee Integration: a Comparative Analysis of the National Integration Evaluation Mechanism in 14 EU Countries*. Retrieved from <http://www.forintegration.eu/pl/pub/the-european-benchmark-for-refugee-integration/dnl/28>.

16. Bijl, R., Verweij A. (Eds.). (2012). *Measuring and Monitoring Immigrant Integration in Europe Integration Policies and Monitoring Efforts in 17 European Countries*. Retrieved from <https://www.scp.nl/dsresource?objectid=cf309a10-beee-4bc9-883e-629e7e69c5bf&type=org>.

17. WODC. (2017). *Immigrant Integration Indicators Proposal for Contributions to the Formulation of a System of Common Integration Indicators*. Retrieved from https://www.pun-tosud.org/wp-content/uploads/2016/02/1365-fulltext_tcm44-80242.pdf.

ANALYTICAL ASSESSMENT TOOLS OF MIGRANT INTEGRATION INTO THE HOST SOCIETY

The article looks the need to build a system of assessment of the migrant integration into Ukrainian society. Existing and current tools for such assessment are considered. The indicator systems are used to evaluate the integration of migrants. This system (Zaragoza indicators) has been most actively developed and is currently being improved in the European Union, the origins of which date back to 1999. At the beginning, Zaragoza indicators included indicators that analyzed the migrant integration by four areas: employment, education, social inclusion and active citizenship. Then this system was expanded.

Zaragoza indicators have become the basis for building other tools for analyzing migrant integration. The joint project of OECD-EU «Settling In» (2018) covers economic and social outcomes, both through quantitative and qualitative dimensions of integration, and provides a comparison of the integration outcomes for immigrants and their children. Another tool that has used Zaragoza indicators as a basis for analysis is the project Migrant Integration Policy Index (MIPEX), which is to carry out comparative analysis between countries, to evaluate the effectiveness of changes made. 167 indicators have been developed for monitoring. The article also examines the assessment of migrant integration in the project National Integration Assessment Mechanism (NIEM), based on more than 150 indicators, the existing EU integration standards developed and cover different areas and types of expertise.

It is noted that in the practical field, there are certain problems in the sources and collection of statistics in assessing the integration of migrants by the indicator system and comparing achievements across European countries.

The European experience of building the system for evaluating the migrant integration is described. The algorithm of building the system of indicators for monitoring the integration of migrants into the host society is determined. The approach to the concept of «indicator» is specified and the characteristics that it should contain are indicated.

Key words: integration of migrants; system of indicators; Zaragoza indicators; MIPEX; NIEM.

REFERENCES

1. Migrantsiyni profil Ukrainy za 2017 rik. (2018). *Derzhavna mihratsiina sluzhba Ukrainy*. Retrieved from https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/migprofil_2017.pdf. (in Ukrainian)

2. Pyrozhkov, S. I. (Red.). (2018). *Ukrainske suspilstvo: mihratsiyni vymir : nats. Dopovid*. K: Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen im. M. V. Ptukhy NAN Ukrainy (in Ukrainian).

3. Stratehiia derzhavnoi mihratsiinoi polityky Ukrainy na period do 2025 roku. № 482-p. (2017) (in Ukrainian).

4. *Ukraina pryiniala novu Stratehiiu derzhavnoi mihratsiinoi polityky, rozroblenu za pidtrymky MOM*. Retrieved from <https://dmsu.gov.ua/news/dms/ukrajna-prijnyala-novu-strategiyu-derzhavnoj-migracijnoj-politiki-rozroblenu-za-pidtrimki-mom.html>. (in Ukrainian)
5. Perruchoud, R., Redpath-Cross, J. (Ed.). (2011). *Glossary on Migration*. Retrieved from https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf. (in English).
6. The United States Agency for International Development. *How to Develop Indicators*. Retrieved from <https://www.thecompassforsbc.org/how-to-guides/how-develop-indicators> (in English).
7. Huddleston, Th., Niessen, J., Tjaden, J. D. (2013). *Using EU Indicators of Immigrant Integration Final Report for Directorate-General for Home Affairs*. Retrieved from https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/legal-migration/general/docs/final_report_on_using_eu_indicators_of_immigrant_integration_june_2013_en.pdf. (in English).
8. European Commission. Policy background. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/web/migrant-integration/background> (in English).
9. OECD/European Union. (2015). *Indicators of Immigrant Integration 2015 Settling in*. Retrieved from <http://www.oecd.org/els/mig/Indicators-of-Immigrant-Integration-2015.pdf>. (in English).
10. Gilmartin, M., Dagg, J. (2018) *Measuring migrant integration in Ireland*. Maynooth University Department of Geography. MUSSI Working Paper Series № 5. Retrieved from <https://www.maynoothuniversity.ie/sites/default/files/assets/document/working%20paper%205%20measuring%20migrant%20integration%20in%20ireland.pdf>. (in English).
11. OECD/European Union. (2018). *Settling in 2018: Indicators of Immigrant Integration*. Retrieved from <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264307216-en.pdf?expires=1573412312&id=id&accname=guest&checksum=D6E361B9EC1BC25C552035FB179A5E47> (in English).
12. Yontsev, V. A. (Red.) (2015). *Yntehratsyia myhrantov: vozmozhna ly ona v sovremennom obshchestve?* Moskva: Ekonomycheskyi fakultet MHU ymeny M. V. Lomonosova. Retrieved from <https://www.econ.msu.ru/sys/raw.php?o=27363&p=attachment> (in Russian).
13. MIPEX. Methodology. Retrieved from <http://mipex.eu/methodology> (in English).
14. NIEM. *National Integration Evaluation Mechanism (NIEM Project)*. Retrieved from <http://www.forintegration.eu/pl/about-the-project> (in English).
15. Wolffhardt, A., Conte, C. A., Huddleston, Th. (2019). *The European Benchmark for Refugee Integration: a Comparative Analysis of the National Integration Evaluation Mechanism in 14 EU Countries*. Retrieved from <http://www.forintegration.eu/pl/pub/the-european-benchmark-for-refugee-integration/dnl/28> (in English).
16. Bijl, R., Verweij, A. (Eds.). (2012). *Measuring and Monitoring Immigrant Integration in Europe Integration Policies and Monitoring Efforts in 17 European Countries*. Retrieved from <https://www.scp.nl/dsresource?objectid=cf309a10-beee-4bc9-883e-629e7e69c5bf&type=org> (in English).
17. WODC. (2017). *Immigrant Integration Indicators Proposal for Contributions to the Formulation of a System of Common Integration Indicators*. Retrieved from https://www.puntosud.org/wp-content/uploads/2016/02/1365-fulltext_tcm44-80242.pdf (in English).

Матеріал надійшов до редакції 03.07.2019 р.